

התאבדות כצניחת נוצה

חנה הוציא

ניצן ויסמן, על גבול יערות הרומרין, ידיעות ספרים / פרחה עברית, 173 עמ'.

Nizan Weisman

יליד 1956, נולד ומתגורר
בחיפה. חאה חשמן,
זהו ספרו הראשון

מתעורר באישון לילה ויוצא לשיטוט חסר מנוחה בסביבת מגוריו. כמו בסרט, הלילה מביא עמו הילולות, מוזרויות ומפגשים קומיים, המייצגים אישקט חבוי. בלי שידועים חבר – השתלשלות ביוגרפית או "מעמקי נפש" – נבנית אווירה שיש בה איום מעורפל בצד הומור, ריאליה ביתית לצד מסתורין ואפקים פרוצים אל האינסוף.

ויסמן חוזר אל "השאלות הגדולות", אל המטפיו והרוחני, אל פשר הקיום. החיפוש אחר סודות ההווה נוגע במרחב ובזמן, בחושי ובמפשט, בגוף ובנפש. ומה שכל כך יפה הוא האופן שבו הרברים מתרמוזים ועולים מתוך מטפוריקה מעודנת. פרטי היומיום רוחשים חיים צופני סוד: מעוף של ציפור, רשרוש של ענף, עלה אחד, דקיק כמו מחט, גלים גבוהים בים – כל אלה צופנים את "נשמת היקום, והיא ים גדול ושלוי" (עמ' 87).

המטפורה המרכזית, שהעניקה לספר את שמו, היא הפיכתו של שיח רומרין לארץ ענקית והרתי-סכנות מנקודת ראותו של חילון, המגשש בה את דרכו. בדיוק כך משתנה הפרספקטיבה בסיפורים, ממדי הזמן והמרחב מתעצמים והגיבורים עומדים בפני השאלה האם להיאחז במוכר או להתמסר ללא-נודע. ולפעמים דווקא ההתמסרות מובילה ל"ריהוף חסר גבולות", להיחלצות מפחד הנפילה.

בחיבורים הללו יש מימד בודהיסטי בולט; אך ניצן ויסמן רחוק מלהתמסר לאיזה חזון מיסטי, ובכתיבתו יש מודעות ואירוניה עצמית. המאפיין הבולט ביותר של הכתיבה הוא החסכנות והצמצום, היעדר כל היסחפות (כאן המקום לקרדיט המגיע לעורך הספר, יובל שמעוני, ול"פרוזה עברית" בגירסתה החדשה והמושקעת כל כך). זהו ספר שונה מאוד מרוב ספרי המקור שקראתי לאחרונה, אך הוא מזכיר לי דווקא נשכחות: אותם ימים בה לא רחוקים שבהם סופרים ראו בספרות מקום להתעמקות, לא להשתפכות, לעומת הגורש ו"פני השטח" המאפיינים הן את הכתיבה הפוסט-מודרניסטית והן את ספרות הנשים השופעת. ולמרבית אי התקינות הפוליטית, הייתי אומרת שזהו "ספר גברי לנשים" – ספר המעמיד עולם גברי במובחן, מתוך עמדה של אנינות "נשית". ■

כ
בר משודרתו הראשונות, משהו מייחד את יעל גבול יערות הרומרין: איזה כובד ראש, איפוק וחומרה. אף מילה אינה מבוזבזת, והמעט הפרוזאי מכיל כל כך הרבה. האם החריגה היא בכך שהספר מדבר על האישי ביותר, אבל בדרכים כה מוצנעות? שהוא כל כך לא חושפני, לא בוטה, לא "זדוק", מסוגף כמעט? או בכך שהסופר אינו חושש לשאול שאלות פילוסופיות ולחבר על חיפשים אידיאולוגיים? הספר הבשל הזה נכתב על ידי גבר בן 50, שזהו ספרו הראשון,

מטפוריקה מעודנת

וגיבורי ארבע הנובלות גם הם גברים. דומה כי זוהי רמות המתגלה מצדדים שונים ובשלים שונים של התפתחותה מילדות לבגרות. ארבע הנובלות מציבות נקודת משבר בחייו של גיבור, שבה כל המתכונות השגורות נסרקות ונבתנות; ההווה הוא "בעל ביתי" ותפור במיטב התווים של "איש משפחה למופת", מצליח בעבודתו ואיש העולם, ישראלי ש"עשה את זה". אך ברקע מרחף, במפורש או במעומעם, עבר שבו היה הגיבור מישהו אחר: מישהו שרצה לחצות את הקווים בתעוזה נטולת פחד, או שהלך בדרכי נרודים רחוקות, כדי לנסות להבין את טעם הקיום שסימו במוות.

ההתחלה טמונה כמדומה בסיפור הראשון "נוצה", המספר על התאבדותה של האם בילדותו של הגיבור. שם מתחילות התהיות המטפיויות, כשהילד מנסה להמחיש לעצמו את צניחתה של האם אל מותה כשמיטה של נוצה לבנה, המרחפת

ונחתת אט-אט על גבעולי העשב. הזיכרון הזה והפתח האפל שנפתח בו אל הלא-נודע מתלכדים עם האיום והסדקים המרחפים על הילד שבגר והיה למרצה באוניברסיטה, לעו"ד מצליח, לרופא או לתעשיין בעל עסקים בינלאומיים.

בכל הסיפורים הקיום הנורמלי והמוצלח מתעוות לפתע לפרופורציות אחרות, נשגבות ומבהילות כאחת, שבהן כל הגבולות המוכרים מאבדים את חדותם. לעתים התווים המוכרים מתעוותים מסיבות גלויות למדי: בנובלה האחרונה, "אנטיפסטי", זהו כישלון עסקי המערער את הקרקע הבטוחה, ופגישה עם אהובת נעורים המחזירה את הגיבור לקומוניזם הנלהב של נעוריו. אך ב"על גבול יערות הרומרין" סיבת ההתערערות נותרת חבויה. הגיבור